

הרחבה הכלואה בין תיאטרון הבימה, היכל התרבות ושדרות רוטשילד שימשה במשך כ-60 שנה מגרש חנייה דחוק לכ-260 מכוניות. הזנחת השטח הכלוא בין אייקוני התרבות הידועים במדינה, עלתה לא אחת על סדר היום הציבורי. אולם, ההוצאה העצומה הכרוכה בפתרונות חנייה חלופיים, ואולי גם העובדה שהציבור לא ממש התלונן, מנעו כל ניסיון ממשי למנף את הפוטנציאל האורבני הגלום שם.

התנאים לבניית חניון תת-קרקעי ומעליו כיכר ציבורית, בשלו רק בשנת 2005, כחלק מההחלטה לחדש את היכל התרבות, ותיאטרון הבימה שצורף בעסקת החבילה מאוחר יותר. התוכנית גובתה בקמפיין ה"קיימות" המעודד ניצול מירבי של שטחים ציבוריים, ויותר מכל - במצוקת החנייה ההולכת וגוברת, שהבטיחה שלא תהיה התנגדות רבה מדי של תושבי האזור לתוספת משמעותית של מקומות חנייה.

גורלה של התוכנית להתחדשות היכל התרבות עדיין תלוי ועומד בבית המשפט, אולם המבנה המחודש של הבימה נחנך, והחניון התת-קרקעי פועל, כאילו היה כאן מאז ומתמיד. מעליו כיכר מעוצבת, הנמצאת בשלבי תיקונים אחרונים, אך נחנכה כבר על ידי הקהל המגיע אליה בכל שעות היממה.

פרופ' ציונה שמשי

בין קולטורה לסטרוקטורה כיכר התרבות תל אביב

חניון התרבות

פרופ' ציונה שמשי

סמוי מהעין, אך רב-השפעה על תפקוד המכלול ועל הסביבה בכלל, חניון התרבות הושלם לאחר שש שנות עבודה מתחת לפני הקרקע, מעליה, ברחובות שליד ובאוויר שמעל. החניון מציין תרומה חשובה למציאות האורבנית שבה כל פיסת אדמה בלתי בנויה הופכת למקום חנייה "מוסדר", שהשפעתו על חזות העיר הרסנית. לאור הצלחת הפרויקט, השיטה תיושם בהמשך גם בכיכרות וגנים ציבוריים אחרים - מתחם גבעון כבר בתהליך עבודה, וכיכר דיזנגוף בתכנון.

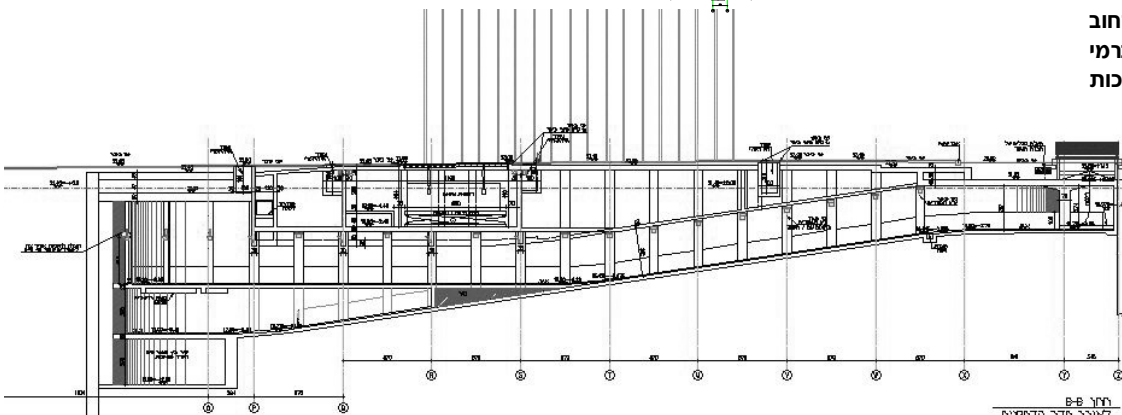
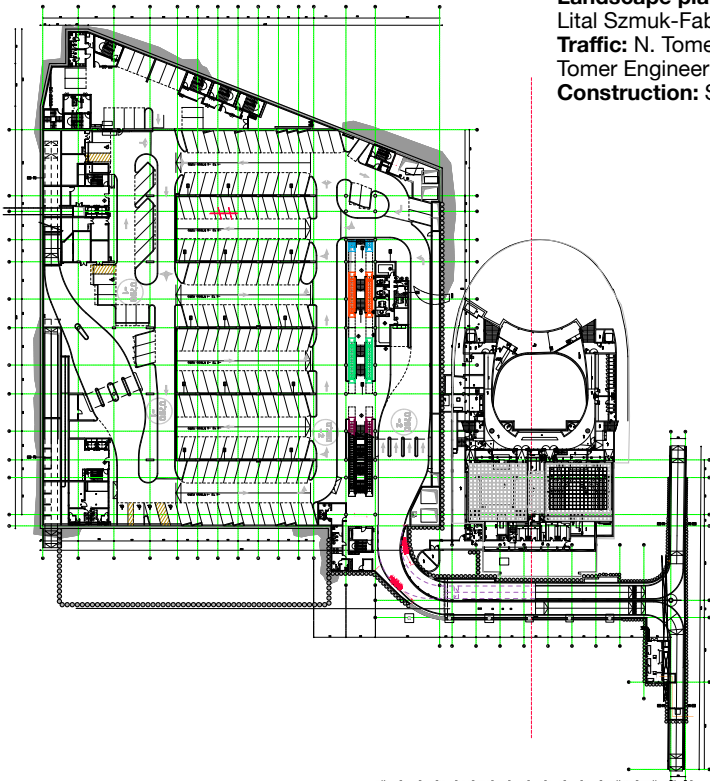
תושבי העיר עדיין לא ממלאים את חניון התרבות, אך הופעה פתאומית של קבוצת אנשים בכיכר, או היעלמותם הפתאומית אל מתחת לפני הקרקע, יוצרים מופע תיאטרלי בפני עצמו. הולכי רגל המזדמנים לכיכר באופן אקראי "עושים טיול" למעמקי החניון כדי לגלות "מה רואים שם". חשיפת מרחבי החניון תוך כדי ירידה או גילוי הדרגתי של הכיכר תוך כדי עלייה בדרגונעים, יוצרים קשר דרמטי בין מערכות התנועה השונות.

הפקת המתחם ותפעולו הופקדו בידי "אחוזת החוף" - חברה בבעלות עיריית תל אביב השולטת בכמאה חניונים בעיר. התכנון הופקד בידי משרדו של אבנר שהין - אדריכל ומתכנן ערים, שטיפל בין היתר בפתרונות תעבורה כוללים לסביבה. במסגרת זו הרחובות הוברמן ומרמורק הפכו לחד-סטריים, אך בתמורה מתאפשרת לבאים מרחוב אבן-גבירול פנייה לשדרות רוטשילד, המהוות כיום נתיב נסיעה חלופי לדרום העיר ויפו.

הסדרת התנועה אל ומחוץ לחניון כוללת אפשרות של שינוי כיווני התנועה, הרמפות, והדרגונעים, המותאמים לזמני המופעים, באמצעות מרכז בקרה שבנוי ברום החלל וחולש על כל אזורי החניון. המרכז מקושר למערך הרמזורים של העיר, וזיהוי אוטומטי של תושבי העיר בכניסה מזכה אותם בהנחה ופתיחה מהירה של המחסומים ביציאה.

החניון והכיכר שמעליו נבנו כמקשה אחת, ושיתוף פעולה עם מתכנן השיפוץ של תיאטרון הבימה - רמי כרמי - קיבל ביטוי בשני נושאים עיקריים: האחד - מערכות האווורור המקבלות ביטוי בשורת ארובות שמתנשאות לכל גובה החזית הצפונית כעמודים מלבניים; והשני - פינוי האשפה מהכיכר, החניון והתיאטרון - שמתבצע דרך מערכת תת-קרקעית לדחסנית שמפונה מדי לילה. אגב, פתחי איוורור נוספים מוקמו במבואות השקופות של "בתי הטובלרון" ברחוב הוברמן, שתוכננו בשנים 1948-1959 על ידי דב כרמי וזאב רכטר. בנוסף, החניון כולל גם את כל מערכות ההפעלה והאיחסון של הכיכר.

Culture Park-House, Tel Aviv
Architect: Avner Shahin Architecture and Town Planning
Landscape planning: TMA - Lital Szmuk-Fabian, Orna Freifeld Best
Traffic: N. Tomer, A. Shoten - Tomer Engineering
Construction: S. Ben Avraham Engineers

חניון התרבות, תל אביב

עיצוב סביבה: דני קרון

אדריכל: אבנר שהין אדריכלות ותכנון

תכנון נוף: תמא ליתל סמוק-פביאן

תנועה: נ. תומר א. שותן. תומר הנדסה

קונסטרוקציה: ש. בן אברהם מהנדסים

כיכר התרבות

פרופ' ציונה שמש

המרחב הציבורי החדש בלב העיר מציע שפת תכנון מרעננת, שאיננו מורגלים בה. הכיכר בעיצובו של דני קרוון, הוגדרה בחוזה ההתקשרות כ"יצירת אמנות" המוגנת בחוקי זכויות יוצרים, ומכוח זה מובטח שכל שינוי עתידי יחייב את מעורבותו. הפנייה בשנת 2005 לקרוון נעשתה על ידי מהנדס העיר דאז, דני קייזר, שהבין שהפקדת המשימה בידי אמן שזכה באינספור פרסים ברחבי תבל, תבטיח שתיווצר כאן סביבה ייחודית.

בשל ההתערבות המינימליסטית בהן יחד עם זה, התכנון החף מסימטריה מגדיר ברחבה בת השמונה וחצי דונם, קטעי פעילות המאפשרים ליחידים וקבוצות למצוא את הפינה המתאימה להם, בכל אחת משעות היום והלילה.

הכיכר מוגדרת בצדה הצפוני על ידי היכל התרבות, שגורלו הסופי עומד להיקבע על ידי בית המשפט; הצד המערבי מוגדר על ידי תיאטרון הבימה. בחזיתו נשתלה שורת עצי סיגלון המייצרת מעבר מוצל שמרכז את המפגש עם חזיתו האטומה המתנשאת לגובה.

במזרח הכיכר רחוב הוברמן, שזכה לחיים חדשים בזכות שורת ברושים המגינה עליו מפני אינספור המכוניות החולפות בו במהלך היממה. בצד זה בין שני מבני המעלות השקופים הותקנו פינוט מנוחה מתחת לפרגולות מתכת המחופות באריג טכני להצללה בקיץ ומסתור מפני הגשם בחורף.

ספסלים יצוקים במקטעים גליים מאפשרים ישיבה רב כיוונית בהתאם לצל המשתנה במהלך היום ועונות השנה. בקטע זה הותקנו גם שלוש במות מצוידות במערכות הגברה למופעי רחוב או הפגנות יחיד, וכן מערכות להשמעת קונצרטים המתקיימים בהיכל התרבות.

מרחבים ציבוריים נולדים בדרך כלל מפרוגרמה המתגבשת על ידי צוותי יועצים, אך הדבר שונה כאשר מדובר ביצירה שנוצרת ברוח היחיד, המתמסר לדיאלוג אישי עם המקום. התוכנית של קרוון הוצגה בזמנו לקהל שהגיב אליה אמנם בחיוב, אבל חשש מעצם היותה שונה וחדשנית.

קרוון הוא "ילד" תל אביבי שעברה של העיר ועתידיה זורם בעורקיו. היכרותו בת 70 השנה עם הסביבה איפשרה לו להתמקד ברמזים שאינם בהכרח מוכרים לקהל, אך בזה כוחה של היצירה האמנותית. הכיכר נבנתה אמנם ברוח המקום, אם כי לא בהכרח בשפתו.

תל אביב היא עיר נטולת כיכרות. ואם כי יש בה מעגלי תנועה לרוב, הכיכרות המיועדות לפעילות אקראית של יחידים, קבוצות או המונים - כיכר רבין או כיכר המדינה - אינם אלא שטחים פתוחים השואבים את ערכם "הלאומי" מכמות המשתתפים בהפגנות פוליטיות, בהתאם לחישובי התשלום הנגבה מהמארגנים.

חלק לא מבוטל מהצלחת כיכר התרבות לשמש כמרחב להתכנסות, טמון במיקומה בקצה שדרות רוטשילד המוצלות, שזכו בשנים האחרונות לחסד נעורים דווקא

המשך מעמוד קודם

בכל קומה - מקלט ציבורי בשטח של כ-650 מ"ר ומקלט מוגש ומאובזר למכוניות מוגבלים; שני תאי שירותים האמורים לשמש גם את באי הכיכר, המזדמנים לשדרות רוטשילד וכל שאר הנזקקים בעיר. למרות שאין תקן מחייב למספר תאי שירותים בחניונים, תוספת של מספר תאים נאים, הייתה חוסכת מהבאים למופעים עמידה מיותרת בתור... ואולי גם תהווה סמן דרך למקומות אחרים בעיר, המתעלמת דרך קבע מהצורך הבסיסי הזה.

יבורך המינימליזם המאפיין את התכנון. בניגוד לחניונים רבים שמאמצים צביעה וקישוטים בירוק כהצהרה ערכית שאין מאחוריה כוונה, חניון התרבות 'אינו משחק אותה'. העיצוב שואב את ייחודו משימוש בחומרים: שיש גרניט שחור, משטחי חנייה בבטון אפור (מוגן), ושילוט בגודל מנומס הבולט במרחב ומקל על ההתמצאות.

תאורה "חכמה" מאפשרת התאמה לצרכים בהתאם לכמות המכוניות באזורים השונים. סקייליטים שמחדירים אור טבעי מקטינים את צריכת החשמל ביום, והופכים בשעות הערב לכתמי אור במפלס הכיכר. פסי תאורה ירוקים מסמנים מקומות חנייה פנויים, מקומות תפוסים מסומנים בתאורה אדומה, וחניית הנכים מסומנת בתאורה כחולה.

שטח החניון 40,000 מ"ר. הוא מספק 1000 מקומות חנייה ב-4.5 קומות. החניון פועל 24 שעות, במשך 364 יום בשנה. מדרגות ושתי מעליות להפעלה עצמית, ממוקמים בצד המזרחי של הכיכר בשני מבנים שקופים לאורך רחוב הוברמן. מרחק ההליכה המירבי מהמעלית לחנייה כשמונים מטר. ולהרגעת המכוורים לטלפון הנייד, יש קליטה לכל הרשתות... גם במעליות.

תאורה גבוהים שעליהם מותקנות גם מצלמות אבטחה. כיכרות בכלל וכיכר התרבות בפרט נועדו להולכי רגל, עוללים מדדים, קשישים מובלים וכלבים הגורים את בעליהם. לרוכבי האופניים - שליטי המרחב הציבורי החדשים - תוכנן בתמימות מסלול היקפי. אבל הם ואיברי הרולר-בליידס מתעלמים ממנו, למרות האזהרות והמכשולים, שאינם מהווים עבורם אלא הזמנה לדו-קרב מאתגר על המרחב הציבורי.

במעבר צנוע בין הבימה והיכל התרבות מתגלה גן יעקב, ששוקם לתכנונו המקורי ב-1963, והיה הגן הראשון בתל אביב שבו מתכנן הגנים של העירייה דאז, אייבי קרוון (האב), העז לשתף אדריכל בתכנונו. ייחודו כגן/מבנה הוכר כאשר יעקב רכטר קיבל עבורו את פרס רווק לאדריכלות בשנת 1968.

על יישום רעיונותיו של קרוון, הופקד משרד ת.מ.א. תכנון אורבני - ליטל סמוק-פביאן, אורנה פרייפלד-בסט, האגרונום ד"ר יצחק בירן, ואדריכל רמי בר-מאור - שומר-הסף בשטח. הכל כמובן תוך שיתוף פעולה הדוק עם מתכנן החניון אדריכל אבנר שהין.

הגן השקוע הניצב לבריכה בממדים זהים לה, מעניק למעבר שביניהם מראה של גשר. העיצוב מתבסס על איזכור ל"גן הירק" שהיה שם בשנות ה-30 וה-40 ושימש ללימודי חקלאות בבתי הספר. החלוקה ל"ערוגות" יוצרת שילוב מעניין בין תשעה סוגי פרחים המבטיחים פריחה בכל עונות השנה, ו"בוסתן" עם עצי אגס עתירי פריחה - הוכחה חיה לכך שניתן בהחלט לזווג בין חניונים תת-קרקעיים לגנים ציבוריים. בקצה הדרומי הוקצה ארגז חול לעוללים המתייחד בצמחייה חולית טיפוסית, ובכלל זה בצברים נטולי קוצים (להרגעת ההורים).

מדרגות היקפיות מעץ איפיאה משמשות גם כספסלי ישיבה. תאורת 'לד' תחתית מעניקה לזוגות היושבים שם מראה אקזוטי מרחף. הריצוף הבהיר המהווה איזכור לדיונות שעליהן נבנתה תל אביב, זוהר בתאורה לילית רכה, אך ניתן להגברה בעת מופעים, באמצעות עמודי

הרחבה שטופת האור נחשפת בחזית הדרומית לבאים משדרות רוטשילד המוצלות, ולבאים מאבן גבירול היא נגלית כאי ירוק של עצי צאלון וגבעת דשא ירוק שעץ שקמה צעיר בראשה, מוקף בספסל להתבוננות בנעשה מגבוה.

הפסל "התרוממות" של מנשה קדישמן הושב למקומו והוא מתנשא צנום ואלגנטי על רקע חזית הזכוכית עתירת הצורות של תיאטרון הבימה.

במרכז הכיכר בריכת מים המייצרת השתקפויות מרהיבות, כאשר היא מוארת מתחתיתה בתאורה היקפית. צבעה השחור מעלים את רדידותה (33 ס"מ לבד) ומאפשר הימנעות ממעקה בטיחות.

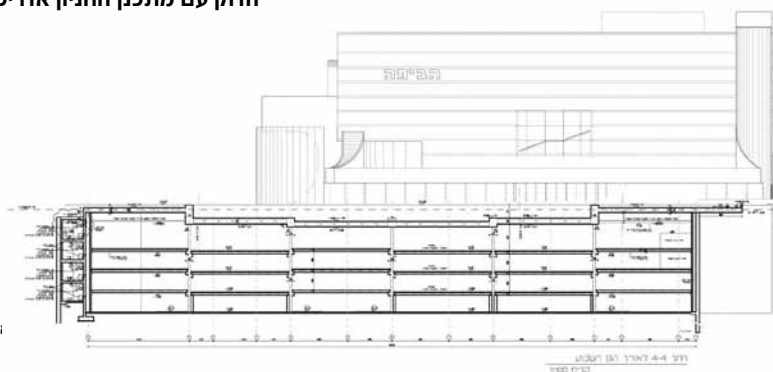
כיכר התרבות, תל אביב

בעמוד זה: הגן השקוע על רקע שדרות רוטשילד המוצלות.

בעמוד הימני: מימדיהם זהים של הבריכה והגן מעניקים למעבר שביניהם מראה של גשר.

עיצוב סביבה: דני קרוון

תכנון נוף: תמא ליטל סמוק-פביאן
אורנה פרייפלד בסט

Culture Piazza, Tel Aviv

Top: The sunken garden with Rothschild Blvd. in the background.

Right page: The identical sizes of the pool and the garden grant the passageway between them the look of a bridge.

Environmental design: Dani Karavan

Landscape planning: TMA Lital Szmuk-Fabian, Orna Freifeld Best

למעלה: פרגולות המתכת מעל פתחי המעליות וספסלי הישיבה לאורך רחוב הוברמן
בעמוד השמאלי: עבודותיו של דני קרוון זוכות להערכה ברחבי העולם:
 1. דרך השלום ניצנה המילה שלום חקוקה במאה שפות על מאה עמודים
 2. הציר הגדול סרגי פונטואז צרפת
 3. מעברים מחווה לולטר בנגמן פורטמן ספרד
 4. הדרך לגן הנסתך ספורן יפן
 5. דרך זכויות האדם נירנברג גרמניה
 6. יער אמונות מחווה למלך סה גון ממציא שעון השמש היידי מוראו יפן
 7. דרך האור הפארק האולימפי סיאול קוריאה הדרומית

Top: Metal pergolas above the elevator openings, and benches along Huberman St.
Left page: Dani Karavan's works world-wide:
 1. Way of Peace, Nitzana - the word 'shalom' is engraved on columns in 100 languages
 2. L'Axe Majeur, Cergy Pontoise, France
 3. Passages, Homage to Walter Benyamin, Port Bou, Spain
 4. Way of Hidden Garden, Sapporo, Japan
 5. Way of Human Rights, Nurenberg, Germany
 6. Art Forest, Murou, Japan
 7. Way of Light, Olympic Park, Seoul, South Korea

Top: Reflections in the pool, on the background of Habima Theater and the glass pyramid above the park-house escalators.
Below: "Exhaltation", Menashe Kadishman's sculpture, Habima in the background.
Architect: Ram Karmi
Environmental design: Dani Karavan

למעלה: השתקפויות בבריכת הנץ על רקע בניין הבימה ופירמידת הזכוכית מעל לדרגוני החניון
למטה: הפסל התרוממות של מנשה קדישמן על רקע בניין הבימה
אדריכל המבנה: רמי כרמי
עיצוב סביבה: דני קרון

תיאטרון הבימה

ד"ר הילית מזור

1936

1962

1970

המבנה הגדול והבולט במתחם התרבות הוא תיאטרון הבימה, שהוכרז בשנת 1958 כתיאטרון הלאומי של ישראל. התיאטרון שנוהל כקואופרטיב בבעלות השחקנים, נקלע במהלך מאה שנות קיומו לקשיים כספיים רבים. לאחרונה חודש ושוכתב בעלות כוללת של כמאה מיליון ש"ח, שמומנו בעיקר על ידי עיריית תל אביב. המבנה המשופץ כולל ארבעה אולמות: "הבימרתף" עם 220 מושבים; אולם "רובינא" בקומה הראשונה עם 900 מושבים; אולם "מסקין" בקומה השלישית עם 320 מושבים; אולם חזרות עם 180 מושבים בקומה העליונה, שבה ממוקמים גם משרדי ההנהלה. בקומה השנייה מתוכנן מוזיאון התיאטרון, ובית קפה יוקרתי שישרת גם את באי הכיכר.

מיותר לציין שכרמי, לא פחות מכל אדריכל אחר, יודע שתכנים רוחניים אפשר לבטא בדרכים שונות. בלי שום קשר למימד האסתטי, שעליו קשה מאוד לחוות דעה אחראית, המשימה שעמדה על הפרק הייתה יצירת מעבר מפרה בין העבר לעתיד, הן ברמה הפונקציונלית של התיאטרון, הן ברמה האורבנית, והן בהגדרתו כתיאטרון הלאומי של ישראל.

הבניין שתוכנן ב-1935 על ידי אוסקר קאופמן, שופץ ב-1958 על ידי דב כרמי וצבי מלצר, שהוסיפו לו שתי גלריות בין העמודים. ב-1970 הוא צופה באבן, וקומת העמודים נסגרה באמצעות קיר מסך; בשנות השמונים הוסף לו אולם במרתף; ובהמשך הוא "נאנס" לבקרים על ידי תוספות מזדמנות, שעשו בו כחפצם, בלי כל מידה סבירה של בושא.

כדי להבין את מהות התכנון, ראוי לאזכר את התפיסה התיאטרטית של כרמי, שבמרכזה עומד הטקסט, או הריטואל (כלשונו), הנחשב (לא רק בעיניו) כדבר תרבותי בעל חשיבות עליונה. שכן, כמרכיב חזרתי הוא מהווה גורם משמעותי ביצירת הרצף ההיסטורי, וככזה הוא גם צובר במהלך השנים ארומה של קדושה.

"כשהתחלתי לעבוד על הבניין הצבתי לעצמי שתי מטרות עיקריות: האחת - לזהות את הריטואל, השנייה - לשמר אותו באמצעות רקע הולם שיגרום לאנשים לרצות לשוב ולהשתתף בו.

"אחת הבעיות הבולטות שגיליתי הייתה, שהמבנה, שאיבד את תדמיתו הקלאסית לטובת מבע פוסט-מודרני שתום עין, מעולם לא התייחס להיכל התרבות הסמוך לו, שאגב, מעולם גם לא התייחס אליו. במצב הזה ברור היה שלא צריך וגם לא ניתן לשמר את השעטנז שנוצר, ובוודאי שלא להשיב אותו למצבו המקורי, משום שצורכי התיאטרון כיום שונים בתכלית, ובהתאם לכך גם הפרוגרמה שקיבלתי.

"הפתרון שנראה לי היה לשמר את רוח המבנה, תוך החייאת התכנים שמסמלים אותו, ובראשם את 'עמודי הבימה' שזכו להיות שם דבר בתרבות הישראלית. ואכן, אחת הפעולות הראשונות שעשיתי הייתה להשיב להם את כבודם האבוד, ולהציב אותם כרקע הולם - הן כלפי פנים, והן כלפי חוץ, כסמן ימני של מתחם התרבות. ומעל לכל - כשמדובר בתיאטרון, צריך לזכור

אדריכל המבנה רם כרמי זכה במהלך הבנייה לקיתונות של ביקורת, בין היתר משום שהתוכנית מעולם לא נחשפה לציבור הרחב, ובעיקר מכל מי שלא הצליח להבין מדוע הפרויקט החשוב נמסר ללא כל תחרות.

אין כאן שום כוונה לפטור מביקורת בונה כל בניין שהציבור משלם עבור בנייתו סכומי עתק, וייאמר כבר עתה, יש שם מספר בעיות פונקציונליות שראוי לתת עליהן את הדעת. ביניהן, שירותים דחוקים (לדברי כרמי - "על פי התקן"); תקרות נמוכות ("מי אמר שזה רע?"); מבואות צרות יחסית לכמות הצופים ("כל החללים זורמים זה אל זה באהבה"); קשיי התמצאות ("בכל אדריכלות טובה יש הפתעות שמתגלות בזו אחר זו"); כניסה שמסתתרת בצד הבניין ("כנ"ל - נתונה לגילוי הדרגתי"), ובמיוחד, הרבה מדי מדרגות ומעט מדי מעליות בעיקר ברגעי העומס כאשר הקהל מציף אותן כגלי צונמי. ("אני עצמי קשה הליכה, אבל בהבימה אני עולה במדרגות בניחותא. המעליות נקבעו על ידי יועץ מעליות, ומבחינתי הן נועדו בעיקר לנכים"). ובכל זאת - כדי להגיע לאולם רובינא צריך לטפס 62 מדרגות, לאולם מסקין - 96 מדרגות, ולאולם החזרות... מי סופר.

לזכותו של האדריכל הוותיק שעל ברכיו חונכו דורות רבים של אדריכלים, ראוי לציין שהוא היה מעורב בתכנון כמה מהאייקונים האדריכליים הבולטים בארץ. כמו למשל: בניין הכנסת והיכל התרבות (במסגרת המשרד של אביו - דב כרמי); ביהמ"ש העליון (עם אחותו עדה כרמי-מלמד); ובניין ראש הממשלה, שבנייתו הופסקה בעקבות ביקורת נוקבת על עלותו העצומה. לא כאן המקום לעסוק במבנה שהציבור לא ידע שהוא אמור בכלל לאכלס - מלבד את מגורי ראש הממשלה - גם משרד ממשלתי בסדר גודל של משרד החוץ, אולם גם במקרה הזה, כמו ב'הבימה', השיפוט נורה מהמותן, והרי בכך נאחזו הישראלים מצטיינים.

אני כלל לא בטוחה שמי שחווה כיום את המבנה מצליח להבחין שלפני שש שנים הוא ביטא כאוס אדריכלי שכלל הרחבות ותוספות פרטיזניות שחיבלו במבנה המקורי ופגמו בסמליותו (ראה צילומים בעמוד הבא). הדבר בלט במיוחד בהסתרת עמודי החזית המקוריים, ששמם הולך עד היום לפנייהם - פרט אדריכלי המהווה דוגמה מאלפת לתפקיד האדריכלות בבניית התרבות, אבל גם אינדיקציה ליכולתה לחבל בה במחי יד.

שההצגות אמנם מתחלפות, אבל המבנה נשאר קבוע. כמו כל מבנה אחר, גם תיאטרון אמור לבטא את תכליתו, בין היתר באמצעות מידה סבירה של הגזמה - מה שמבדיל את עולם התיאטרון מהחיים האמיתיים. במסגרת זו כרמי אף הציע בזמנו לבנות בימת מופעים הפונה אל הכיכר, בדומה לכיכר רבין הנהנה מפודיום צמוד לעירייה. אבל הדבר לא התאפשר, בין היתר משום שגבולות התערבותו הסתיימו בכיכר, שתוכננה, למגינת ליבו, "ללא שיתוף פעולה ראוי עם כל אדריכלי הקומפלקס".

רם כרמי אדריכלים בע"מ
אחראי במשרד: דב כרמי (הבן)

ai אירורים בהמשך

תמונות: מיטלר

בניין הבימה

חזית הכניסה הפונה לכיכר הייתה אמורה לשמש במה למופעים
ציבוריים
אדריכל: רם כרמי
אחראי במשרד: דב כרמי, הָגָן

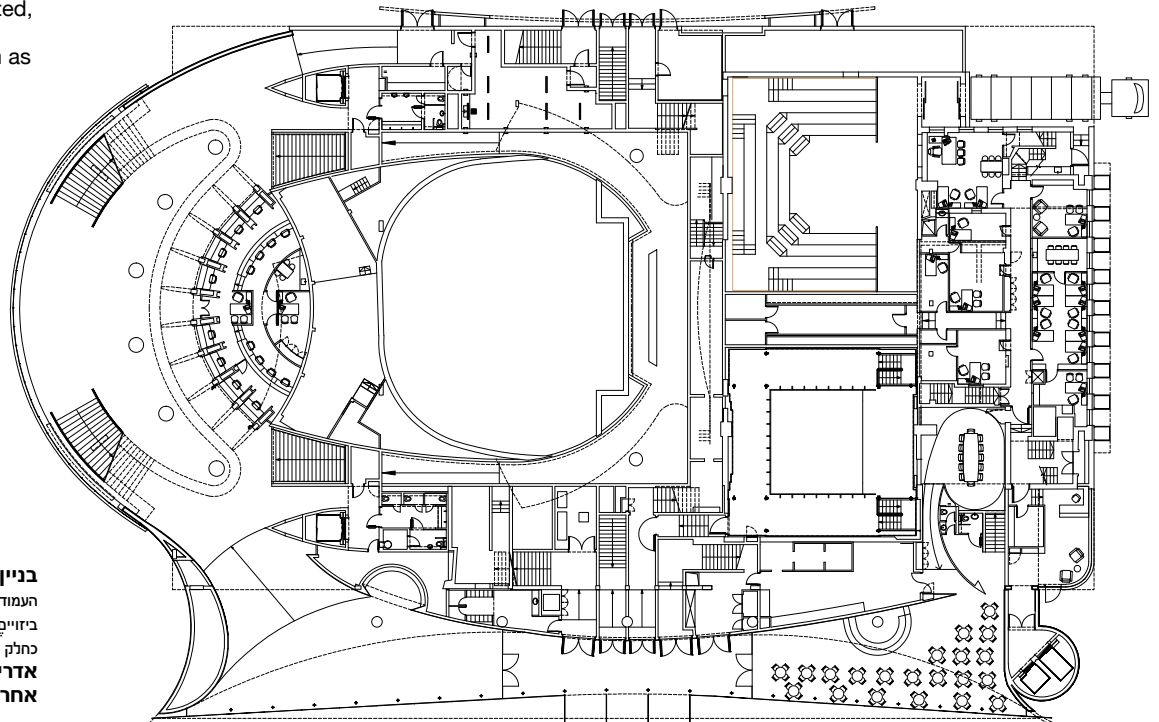

Habima - the facade facing the piazza was to serve as a stage for public performances.
Architect: Ram Karmi.
Project architect: Dov Karmi (Jr).

Planned in 1935 by Oscar Kaufman, the disgraced columns were reconstructed, to become a main element projecting inward and out the building's symbolism as part of the 'ritual' of theater.
Architect: Ram Karmi.
Architect in charge: Dov Karmi (Jr.)

בניין הבימה המחודש

העמודים שתוכננו ב־1935 על ידי אוסקר קאופמן שוחזרו לאחר ביזויים והפכו לגורם עיצובי המקרין את סמליותו פנימה והחוצה כחלק מהריטואל המתקשר לתיאטרון
אדריכל: רם כרמי
אחראי במשרד: דב כרמי, הבן

הקומה העליונה
הבך וחלון המשקיף לעבר הכיכר
אדריכל: רם כרמי
אחראי במשרד: דב כרמי, ה"ר

Top floor
The bar, and the window overlooking
the piazza outside.
Architect: Ram Karmi
Architect in charge: Dov Karmi (Jr.)

Rovina Hall
Architect Ram Karmi awaiting the
building's inauguration.

צילומים: רותם

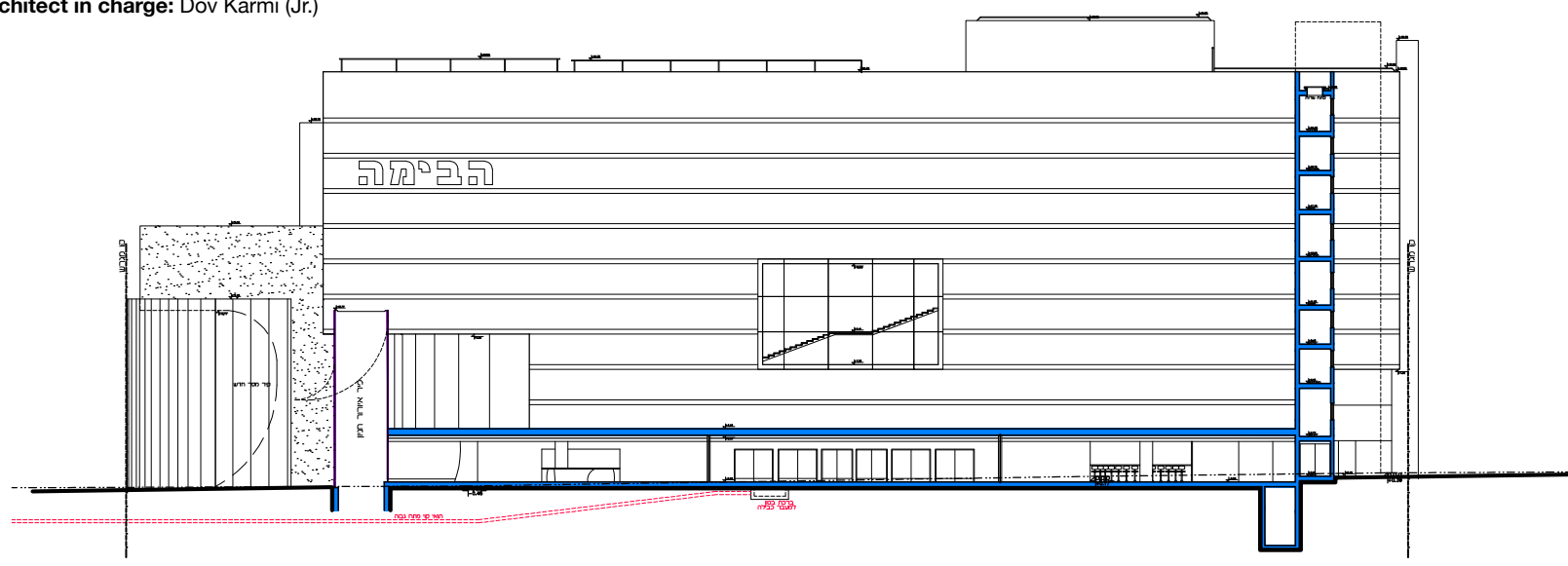

Premiere in Rovina Hall

The lit-up ceiling changes color from orange to blue, as twilight, providing an enriched experience of the performance.

Architect: Ram Karmi

Architect in charge: Dov Karmi (Jr.)

handicapped"). And yet, to reach Rovina Hall one has to climb 62 steps, to Meskin Hall - 96 steps, and to the rehearsal hall...who counts...

It must be said of the veteran architect, who has taught generations of architects, that he was involved in some of Israel's most prominent architectural icons, such as: the Knesset building and the Mann Auditorium (in the firm of his father, Dov Karmi); the Supreme Court (with his sister Ada Karmi-Melamede); and the Prime Minister's Building, whose construction was stopped due to heavy criticism around its immense cost. This is not the place to deal with a building which the public did not realize was to contain - in addition to the prime minister's abode - a government office the size of the Foreign Ministry. But, as in the case of Habima, that criticism was fired from the hip, as we Israelis are so good at.

I am not sure that whoever experiences the Habima building today is familiar with the architectural chaos it was in six years ago, as the result of sporadic extensions and additions that impaired the original building and its symbolic status. This was especially prominent in the way its original and famous front columns were abused; columns, that by the way, are a fine example of the role of architecture in creating a cultural vocabulary, while also showing how it can be destroyed in one fell swoop.

Needless to say, Karmi - no less than any other architect, knows that spiritual content can be expressed in various ways. Without raising the issue of esthetics, intricately difficult to comment on responsibly, the task at stake was to create an enriching transition between the past of the building and its future: both as theater, its national meaning, and its urban context.

Planned in 1935 by Oscar Kaufman, the building was renovated in 1958 by Dov Karmi and Zvi Melzer, who added two galleries between the columns. In 1970 it was clad with stone by David De Mayo and Yehuda Landau, and the column storey was covered by a screen wall; the 80s saw a hall added in the basement; and from then on it was shamelessly coerced into chance additions.

To understand the essence of the planning, one should mention Karmi's theoretical concept of the 'ritual', which he (and others) considers to be of utmost cultural importance. As a repetitive element it is significant in creating a historical continuum, accumulating an aroma of holiness over the years.

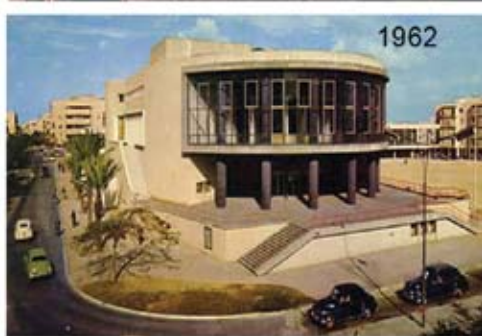
"When I began to work on the building I set myself two main goals: one - to identify the ritual; and the second - to supply it with an appropriate

1936

1962

1970

צילומים באדיבות פרופ' ציונה שמשי

background that would cause people to return and take part in it again.

"One of the main problems I discovered was that the building, which had lost its classic image in favor of a blind post-modern look, never really related to the Mann Auditorium adjacent to it, which, by the way, never reciprocated. Under these circumstances it became clear that the present mish-mash does not have to be conserved, and certainly not returned to the original state, since the theater's needs are different nowadays - hence the programme I received.

"The solution I sought was to conserve the spirit of the building, while reviving its symbolic content. Hence, one of the first things I did was to restore to the columns their lost honor, placing them as a proper background - for both inner activity and as a milestone of the culture context."

Speaking of theater, although the plays change, the building remains constant. Like other types of buildings, theaters too should express their purpose, among others - with a modicum of exaggeration - as this is what distinguishes performance from real life.

In this context, Karmi suggested building an outdoor stage facing the piazza, similar to the Rabin Piazza with its podium adjacent to the municipality. This was not feasible since the piazza planning was not in his hand, and was executed (according to him) "without adequate cooperation with the other architects involved in the complex."

illustrations ahead

skylights let in natural light, reducing electricity consumption during the day, while providing spots of light to the piazza at night.

Green light lines mark free parking, red - occupied, and handicapped spaces - with blue light.

The park-house covers about 40,000 sq.m., providing about 1000 parking places 24 hours a day, 364 days a year. Stairs and two self-operating elevators are on the east side in two transparent structures along Huberman St. The maximum walk from the elevators to the parking is 80 meters. And for all those addicted to their mobile phone - the entire area, including elevators, has reception.

The Piazza

The new public space at the heart of the city offers a fresh planning language. Designed by Dani Karavan, the piazza was defined in the contract as a "work of art", thus protected by copyright, ensuring that any future change will involve his intervention. Karavan was commissioned in 2005 by the then city engineer Dani Kaiser, who understood that placing the project in the hands of a world-acclaimed artist would yield a unique environment.

Public spaces are usually born of programmes involving consulting teams, but it is quite different when the creation is in the hands of a single artist who conducts a personal dialogue with the surroundings.

Karavan is a Tel Aviv "child" - the city's past and future flowing in his veins. His 70-year acquaintance with the city has enabled him to focus on nuances not necessarily familiar to the public, but constituting the strength of a work of art. Although built in the spirit of the city, the piazza's language is not necessarily the city's language.

Although containing numerous traffic circles, Tel Aviv is a city without piazzas. The few intended for random use of people - individuals, groups or crowds - such as Rabin or Hamedina piazzas, are merely open spaces drawing their "national" value from the amount of participants in political demonstrations, according to which the organizers' fees are calculated.

A large part of the Culture Piazza's success at serving as a convening space lies in its location at the end of the leafy Rothschild Blvd. The asymmetrical planning of the 8.5-dunam piazza

enables people to find the place best suiting them during day or night.

Bordering on the Mann Auditorium to its north, the piazza faces Habima Theater to its west, where trees soften the encounter with the theater's high walls. To its east lies Huberman St. which gained a row of trees protecting it from the infinite cars passing by every day. Here, between two transparent elevator shafts, there are quiet spots under metal pergolas that are clad with fabric membranes to supply shading in the summer and shelter from rain in the winter.

Cast benches in wave-like positions enable multi-direction seating following the shade that changes through day and seasons. This part also has three audio-equipped stages for street performances or personal protests, and systems enabling music to be broadcast from the nearby concerts at the Mann Auditorium.

Menashe Kadishman's sculpture "Exaltation" was returned to its place - towering high and elegantly on the background of the multi-shaped glass front of Habima Theater.

At the center of the piazza, a pool creates attractive reflections when it is lit circumferentially from its bottom. Its black color belies its depth (only 33 cm), thus exempting it from the need of a safety rail.

With its identical dimensions, the adjacent sunken garden grants the passageway between them the look of a bridge. The design harks back to the "green garden" that was there in the 30s and 40s, serving the school-children for agriculture studies. Its geometrical division into nine rows creates an interesting combination of flowers, ensuring adjustable blooming all year round. The south edge of the garden is a sandbox with non-prickly cactus plants. Together with an orchard of blossoming pear trees, all these prove that underground park-houses can exist peacefully with public gardens.

Ipea circumferential steps, also serving as benches, grant the couples sitting there an exotic floating look when lit from below by LED lights.

The golden tiles allude to the dunes the city was built on, softly bright at night, while, during performances - the piazza can be flooded with light from tall poles also equipped with security cameras.

Piazzas, in general, and the Culture Piazza in particular, are intended for pedestrians, toddlers toddling, transported elderly, and led dogs. Cyclists - the new rulers of the public space -

were to use the circumferential path, but they and the knights of the roller-blades ignore it, using the warning signs and obstacles as a mere challenge to duel with the public.

The modest path between Habima and the Mann Auditorium reveals the Yaacov Garden, renovated to its original plan of 1963 - the first garden in Tel Aviv where the then municipal gardens planner Abraham Karavan (the father) dared to hire an architect for its planning. Its uniqueness as a garden/structure was recognized when Yaacov Rechter received the Rokach Award for Architecture for it in 1968.

Dani Karavan's ideas were carried out by Lital Szmuk-Fabian, Orna Freifeld -Best, agronomist Dr. Yitzhak Biran, and architect Rami Bar-Maor, the site's bouncer - all this of course in close cooperation with the park-house planner architect Avner Shahin.

Habima Theater

The largest and most prominent component of the culture domain is Habima Theater, renovated and replanned at the comprehensive cost of more than 100 million shekels. It includes 4 halls: Habimartef, seating 220; Rovina Hall on the first floor for 900; Meskin Hall on the third floor for 320; and the rehearsal hall seating 180, on the top floor that also holds the management offices. The second floor is planned for a theater museum and the prestigious café to be built further on.

The architect, Ram Karmi, received a mass of criticism during the five years of its construction, especially from those who could not understand why the important project had been handed over with no competition.

There is no intention of sparing constructive criticism from a building that has cost the public a fortune, and one must mention that there are indeed several functional problems that should be addressed. Among these are crowded toilets ("according to the standards," says Karmi); low ceilings ("...who said it's bad?"); narrow foyers relative to the number of visitors ("...all spaces flow with love into one another..."); disorientation ("good architecture has surprises to be gradually discovered..."); a concealed entrance at the side of the building ("...entrances should be explored..."); and especially - too many steps and too few elevators, particularly when the audience swarms on them like a tsunami ("...I myself have walking issues, but I go up the Habima stairs at leisure, and the elevators - decided on by an elevator consultant, are mainly for the

Bordering on Habima Theater, the Mann Auditorium and Rothschild Blvd., the square had served for 60 years as a parking lot for 260 cars. The neglect of this potential piazza amidst the country's cultural icons was often on the public agenda. However, the enormous expenditure involved in rectifying the situation, and the fact that the public wasn't really complaining, prevented any real solution from promoting its urban potential.

Prof. Siona Shimshi

tel aviv culture domain the park-house piazza and theater

The conditions for building an underground parking lot topped by a public piazza ripened in 2005, as part of the decision to renovate the Mann Auditorium, and subsequently Habima Theater that was added to the package. The plan was supported by the "sustainability" campaign encouraging maximal use of public spaces, and more so - the growing dearth of parking space, ensuring there would be no public outcry of the area's residents. The fate of the renovation plan of the Mann auditorium is still pending in court, but the renewed Habima building has been inaugurated, and the underground parking is operating as if it had always been there. Above it sits a designed piazza, still in its final stages of adjustment, yet already inaugurated by masses of people visiting there all day long.

The Park-House

Concealed, yet highly impacting its context, the park-house was completed after six years' work: underground, over-ground, in the nearby streets and the air above. In an urban reality whereby every bit of unbuilt land becomes an "official" parking-lot, the park-house has a special meaning, given the deadly looks of the city. In view of the project's success, the system will be further applied to other piazzas and public gardens - the Giv'on Domain already in progress, and Dizengoff Circle in planning.

The city residents aren't yet filling up the park-house, but the sudden emergence or disappearance of people on or under the piazza is a show in itself. Some passersby visit the underground park-house to see what's there, and the escalator ride exposes the spaces above or below, creating a dramatic connection between the vehicle and pedestrian movement systems.

The domain production and operation is in the hands of Ahuzat Hahof - a Tel Aviv municipality-owned company, controlling over 100 parking lots in the city. The planning was carried out by the office of Avner Shahin - architect and

town planner, who also handled all the area's transportation solutions. Within that, Huberman and Marmorek streets became one-way, but in return - drivers from Ibn-Gabirol can now turn onto Rothschild Blvd., which became a useful alternative route to the city's south and Jaffa.

Regulation of the traffic to and from the park-house includes changing directions of the ramps and escalators, adjusted to the shows' timetables, by a control center connected to the city's traffic light system, automatically identifying residents for reduction rates, and enabling rapid opening of the exit bars.

Built as one unit with the piazza, the park-house contains the entire operation and storage systems of the complex. Cooperation with Habima renovation planner Rami Karmi was mainly expressed in two directions: first - ventilation appearing as chimneys extending up the north front as rectangular columns; and second - waste disposal from the piazza, park-house and theater, made through an underground system to a nightly evacuation squeezer. Additional ventilation openings were placed in the transparent entrances of the "Tobleronne" houses on Huberman St., which, by the way were planned in 1948 by Dov Karmi and Zeev Rechter.

Every floor holds a public shelter of 650sq.m., and one accessible to cars of handicapped. Two toilets on each floor are meant to serve the piazza visitors and other needy passersby. Although there's no obligatory standard for the number of toilets in parking lots, a few more could have kept theater visitors from standing in line, and perhaps encouraged other places in a city that ignores these basic needs.

In contrast to other park-houses that adopt "green" as a meaningless statement, this one practices it through a minimalist design unique in its use of materials - black granite, gray (coated) concrete floors, and polite noticeable signs facilitating orientation. A smart lighting system allows for adjustment in the various areas, and